

FRIEDRICH NIETZSCHE

1- Introducció:

Plantejar-se una explicació sistemàtica del pensament de **Friedrich Nietzsche** (1844-1900) planteja una sèrie de problemes de difícil solució. Intentarem fer-ne una breu enumeració per tal de fer més accessible aquest pensament a l'estudiant que s'hi enfronta per primera vegada:

1- El pensament de Nietzsche no és sistemàtic, ni en el sentit clàssic de l'expressió ni en cap altre. Tot i que les seves primeres obres tenen un plantejament convencional (presentació d'una tesi, argumentació ...), l'autor va abandonar aquest estil per optar o bé per la imitació de l'estil religiós carregat de metàfores i paradoxes¹, o bé per la col·lecció d'aforismes² centrats en algun tema.

2- Nietzsche es mostra crític envers la raó, tal i com s'entén aquesta en la filosofia occidental a partir de Sòcrates, per tant... no és absurd pretendre una comprensió racional, és a dir, tot aplicant les categories de la raó a un autor que pretén que el seu pensament escapa a aquestes categories?

3- Nietzsche va morir el 25 d'agost de 1900 dos anys després que li diagnosticuessin un "reblaniment cerebral que provoca una progressiva paràlisi cerebral", possiblement provocat per la sífilis que, suposem, va contraure cap a l'any 1868³ ... és a dir, està plenament justificada la sospita respecte a la demència de l'autor, precisament, a partir dels anys de màxima activitat productiva.

---

¹ Seria el cas de l'obra més coneguda, però no necessàriament més representativa, de Nietzsche: *Així parlà Zarathustra* (1883).

² Gènere literari en el que l'autor no exposa argumentativament el seu pensament, sinó que el suggereix de forma oberta, és a dir, donant peu a diferents interpretacions i permetent que el lector continuï la reflexió pel seu compte. Sembla que Nietzsche pretenia això últim.

³ Alguns autors, José María Valverde entre ells, sostenen que l'autor va heretar la sífilis del seu pare; la biografia coneguda de Nietzsche sembla coherent amb una desgraciada castedat. Alguns altres autors, Fernando Savater entre ells, fan una interpretació més promíscua de la vida de Nietzsche tot suggerint, fins i tot, una relació incestuosa amb la seva germana. La meua admiració intel·lectual pels dos autors esmentats m'impedeix emetre un judici personal sobre el possible debat, d'altra banda de poc interès filosòfic.

4- Si l'alumne consulta la pàgina web d'algun grup neonazi, trobarà cites de Nietzsche a dojo i, fins i tot, incitació a la lectura d'aquest autor. Diuen que quan Mussolini vivia les seves hores més baixes, cap al final de la Segona Guerra Mundial, i se sentia traït pel poble italià (!) va rebre un regal molt significatiu del seu amic Hitler que, amb els bons sentiments que habitualment l'animaven, pretenia aixecar els ànims del seu deprimat col·lega: l'obra completa, en edició de luxe, de Nietzsche. Ara bé, interpretar a Nietzsche com a ideòleg del nazisme implica purgar les seves obres (certament, agressivament antidemòcrates) de tot un seguit de posicionaments contra les primeres manifestacions del nacionalisme alemany⁴ i, concretament, contra l'antisemitisme, que compliquen seriosament aquesta simplificació.

Caldria afegir a aquests quatre problemes un altre: Nietzsche, asistemàtic, possiblement boig i sospitosament proper al nazisme ... és un autor atractiu. El seu estil literari, la contundència de les seves afirmacions, la seva agudesesa en l'anàlisi, la lucidesa del seu pensament i, per què no, la sospita d'estar consumint una fruita prohibida o, si més no, políticament incorrecta, en fan un autor al que resulta agradable llegir i, per tant, la varietat dels lectors de Nietzsche inclou des de l'escassament cerebrat neonazi fins al cristià marxista i, així, anarquistes, postmoderns, esteticistes de tota mena i, fins i tot, alumnes de batxillerat cauen sovint sota l'encantament dels aforismes de Nietzsche tot i que, sovint, sentint repulsió pel rerafons ideològic que els sustenta.

2- Antecedents:

Nietzsche és també peculiar en l'aspecte de les fonts de les que beu el seu pensament. Els especialistes assenyalen, sovint, que aquest autor representa una continuació del pensament il·lustrat, si més no, en dos sentits: d'una banda afirma prendre com a models als pensadors il·lustrats⁵, en tant que afirmaven cercar el coneixement més enllà dels prejudicis i, potser també pel seu esperit revoltat; d'altra banda, Nietzsche pren part dels seus plantejaments del pensament d'**Arthur Schopenhauer** (1788-1860), autor que

---

⁴ Així, a *Ecce Homo* (1888), quan l'autor relata la seva decepció envers Wagner, tot descrivint el cercle que envoltava al músic diu: "No faltava entre ells cap engendre, ni tan sols l'antisemita.- Pobre Wagner! On havia caigut! Si, com a mínim, hagués caigut entre porcs! Però caure entre alemanys!". Com a exemple és suficient.

⁵ Fins i tot dedica a Voltaire la seva obra *Humà, massa humà*(1878).

elabora la interpretació no idealista (i molt crítica, especialment, amb Hegel) del darrer pensador il·lustrat: Kant.

Així doncs, farem una breu exposició del pensament de Schopenhauer.

Aquest autor considerava que els idealistes havien falsejat el pensament de Kant, ja que no havien interpretat correctament la distinció kantiana entre fenomen i cosa en si, que ens porta a concloure que és impossible (i absurd) plantejar-se la possibilitat del coneixement racional del noumen (cosa en si). Així doncs, quan afirmem que coneixem el món, ens enganyem a nosaltres mateixos, ja que les categories racionals que inevitablement apliquem al nostre coneixement, són un falsejament de la realitat en si mateixa.

Aquesta realitat en si mateixa és anomenada per Schopenhauer com a **voluntat**, és a dir, la voluntat cega i irracional de tot allò que és viu i, per tant, que lluita per ser. La resta, és a dir, els fenòmens són només una **representació**, una aparença, però no la realitat. Ara bé, com s'origina aquest engany?

La voluntat a l'home és el mateix que a qualsevol altre ésser viu: és la força que el fa lluitar per la supervivència, però també es manifesta a través del dolor, ja que l'home pren consciència de la inevitabilitat de la seva mort i, això, li fa mal. La vida de l'home és un absurd, és una lluita per viure que, des del principi, sabem que perdrem. Així, no podem afirmar que coneixem la voluntat, només la intuïm i, aquesta intuïció, es manifesta a través del dolor.

En la seva lluita per la vida, l'home, ha desenvolupat el coneixement, és a dir, s'ha fet una representació racional del món: ha creat la ciència, això és, un gran sistema en el que interpreta causalment la realitat, tot elaborant lleis que han permès predir els esdeveniments i, per tant, dominar la natura i progressar en la lluita per la vida.

Ara bé, aquesta representació té un altre objectiu: en racionalitzar la realitat perdem la consciència dolorosa de la nostra inevitable mort, és a dir, ens narcotitzem contra el dolor de viure sabent que hem de morir. Així, gran part dels homes viuen indiferents al dolor, immersos en l'aparença i la representació; ignorants de la seva existència, es

debaten intentant satisfer la seva voluntat, el seu desig, sense aconseguir-ho mai. El desig és inesgotable perquè el veritable desig és el de viure eternament i, com que és impossible, l'home el substitueix pels petits desitjos que ens ofereix la vida; però es tracta de satisfaccions momentànies que, un cop reeixides, fan ressorgir el dolor.

El dolor, per tant, és inevitable i no és possible fugir-ne. Per això Schopenhauer proposa la pressa de consciència del nostre destí, aixecar el *vel de Maia*⁶, i abocar-nos al buit. És a dir, l'única solució és realitzar un camí cap a la captació de la voluntat; captació que, com no pot ser racional, es realitzarà com una experiència estètica (a través de la música, fonamentalment) que culminarà en l'acceptació del no res, el Nirvana, és a dir, en la consciència resignada que no som res i la identificació amb la voluntat.

Dit d'una altra manera: el dolor és provocat per la consciència de la inevitabilitat de la nostra mort individual; fugir del dolor negant la realitat és absurd; per tant, l'única sortida és acceptar la pròpia mort, el no res, a través de la pèrdua de consciència de la individualitat en favor de la identificació amb la voluntat general de viure.

Nietzsche aprofitarà el concepte de voluntat per parlar de la voluntat de poder i també investigarà al voltant de la pèrdua de la individualitat però també es mostrarà crític amb el nihilisme de Schopenhauer, ja que arriba a negar el sentit de l'entusiasme per viure, al que Nietzsche mai no va renunciar.

A partir d'aquí exposarem el pensament de Nietzsche, tot fent referència a les seves obres principals.

3- L'esperit apol·lini i el dionisiac:

Nietzsche inicia la seva producció filosòfica amb una obra que pretenia ser un estudi filològic⁷ sobre la cultura grega: *El naixement de la tragèdia* (1871). A aquesta obra, que va suposar la fi de la seva carrera com a filòleg (va ser criticat per poc científic i per

---

⁶ Schopenhauer incorpora al seu pensament elements propis de la filosofia hindú. Així, el "vel de Maia" és el cúmul d'autoengany que hem posat davant els nostres ulls per no contemplar la dolorosa realitat.

⁷ De fet Nietzsche va ser nomenat catedràtic de filologia clàssica a la Universitat de Leipzig l'any 1868 (amb només 24 anys!) i va escriure *El naixement de la tragèdia*, en part per justificar aquest nomenament prematur (ni tan sols s'havia doctorat).

trencar amb la visió més clàssica del món grec), Nietzsche ja esbossa els temes principals de la seva filosofia posterior: descriu **la vida** com el fons originari i profund del qual sorgeix tot el que és concret, individual i canviant; **l'art** com el millor òrgan per interpretar-la, en comptes de la ciència o la filosofia; i **la intuïció** com a mètode de comprensió de la vida, que no pot ser captada per la raó, és a dir, no és possible una comprensió conceptual. Segons Nietzsche, aquesta realitat vital va ser captada per la tragèdia grega antiga⁸, que encarna el veritable esperit grec.

Nietzsche creu que la tragèdia grega havia sabut percebre estèticament la lluita entre dues forces naturals, lluita eterna però entre dues forces que no poden existir una sense l'altra⁹: l'**esperit apol·lini** i l'**esperit dionisiac**¹⁰. L'apol·lini representa l'ordre, la llum, la mesura, el límit, el principi d'individuació i, d'altra banda, el dionisiac simbolitza el flux de la vida, la força vital que trenca tots els límits, que no té mesura ... el dionisiac representa la força terrible de la vida que s'imposa i porta a la pèrdua de consciència dels límits individuals¹¹, tot reflectint la unitat primordial.

Aquest període brillant de la cultura grega entra en decadència a partir de Sòcrates, que representa la consideració de la raó com a superior als sentits, l'intel·lectualisme moral, és a dir, l'intent de sotmetre la vida als dictats de la raó. Aquest intent, però, està condemnat al fracàs: la raó (el límit) no pot explicar-se l'element dionisiac (il·limitat). Per això, Nietzsche proposarà a aquesta obra el retorn a la visió tràgica de la vida a través de l'art, i exalta les òperes de Wagner¹² com una nova manera de reunir l'apol·lini i el Dionisiac sota una mateixa unitat estètica.

---

⁸ Veure nota 9 del dossier de filosofia antiga. A Nietzsche l'interessa la percepció del destí com a força implacable i terrible, que transgredeix els límits racionals.

⁹ De tots els filòsofs grecs, Nietzsche apreciava especialment a Heràclit d'Efes (536-470 aC), que sostenia que la realitat està composta per elements contraris que lluiten eternament entre si, explicant així el continu canvi a que està sotmesa la natura. D'altra banda, Heràclit va expressar el seu pensament per mitjà d'aforismes, alguns d'especial dificultat interpretativa, aspecte que també trobarem a Nietzsche.

¹⁰ Nietzsche pren aquests termes de la mitologia grega, és a dir, dels déus Apol·lo i Dionisos.

¹¹ Als rituals dionisiacs (parents llunyans del nostre carnestoltes) els participants ballaven fins a perdre la consciència individual, integrant-se a la massa. Podem observar el mateix fenomen a rituals actuals (i potser més religiosos que els celebrats a les esglésies), com les passions desfermades als estadis de futbol qual l'individu perd la consciència de si mateix i s'integra a la massa que udola per celebrar una jugada afortunada

¹² Nietzsche va sentir una gran admiració per l'obra (i la persona) de Richard Wagner fins que aquest va abandonar les temàtiques pròpies de la mitologia germànica per iniciar (amb l'òpera *Parsifal*) una aproximació a temàtiques cristianes; també va contribuir a aquest allunyament el fet que Wagner fos adoptat per l'imperialisme prussià (s'està construint el 2n Reich) i sostingués tesis nacionalistes i antisemites.

Des del punt de vista de Nietzsche, l'intel·lecte humà, el coneixement racional són un recurs dels éssers més infeliços, ja que compleixen de conservar-los en l'existència, però alhora fan que s'enganyin sobre el seu valor.

En necessitar viure en societat, i per evitar la guerra de tots contra tots, es fixa allò que a partir d'aleshores serà la veritat. S'inventa una designació de les coses uniformement vàlida i obligatòria i, d'aquesta manera, sorgeix la diferència entre veritat i mentida. S'ha de tenir en compte que Nietzsche pensava que la paraula veritat només responia a un punt de vista, allò que un ésser necessita creure per tal de viure; establir de forma convencional una veritat única per a tothom només es pot entendre des de la por a la lluita entre els diferents punts de vista.

La veritat no depèn, per tant, de les coses mateixes sinó de l'ús correcte de les convencions del llenguatge. La mentida de l'intel·lecte consisteix a fer creure que a través dels conceptes es capta la vida; la qual, però, ha estat emmascarada per la raó. **Els conceptes racionals, per tant, constitueixen un obstacle per a la comprensió real de la vida.**

A aquest emmascarament de la realitat per part de la raó ha contribuït de forma decisiva el llenguatge: **amb les paraules mai no s'arriba a la veritat.**

Les paraules expressen pures metàfores de les coses. Es converteixen en conceptes quan s'apliquen a una pluralitat d'individus i deixen de referir-se a l'experiència singular. Tot concepte es forma per equiparació de casos no iguals, abandonant les diferències individuals, malgrat que la natura no coneix ni generalitzacions ni conceptes.

En realitat, el concepte és el residu d'una metàfora, la qual és, al seu torn, un reflex de l'home, ja que allò que es busca en el coneixement és fer comprensible el món com a cosa humanitzada. Per això, tot prenent l'home com a mesura de totes les coses, es cau en l'error de creure que es tenen al davant els objectes definits pels nostres conceptes, tot oblidant que som nosaltres els creadors d'aquesta ficció. Per mitjà del llenguatge, som capaços de creure'ns les nostres pròpies mentides.

A partir d'aquest plantejament, Nietzsche distingeix entre els homes que són capaços, mitjançant la intuïció, de captar el fons obscur i profund de la vida, d'aquells altres que l'emascaren tot fent servir la raó conceptual. La cultura de cada època ve marcada, en gran mesura per la predominància d'homes intuïtius o conceptuals.

La cultura occidental, a partir de Sòcrates, ha estat en mans de la conceptualització. Estudiarem de forma sistemàtica la crítica de Nietzsche a aquesta cultura.

4- Crítica de la cultura occidental:

Nietzsche desqualifica la cultura occidental en el seu conjunt: la filosofia, la religió i la moral són els grans temes de la seva crítica, però això no vol dir que es limités a aquests; de fet, podem llegir les opinions de Nietzsche sobre temes tan dispars com l'art, la ciència, la política, el sistema educatiu, el paper de la dona, i tota la crítica a un enorme conjunt d'intel·lectuals (de Sòcrates a Strauss¹³) als que considera responsables del camí seguit per la cultura.

Aquesta crítica la realitza "a cops de martell"¹⁴, colpejant els conceptes que serveixen de base per a la cultura occidental per tal de mostrar la seva buidor. Així, pretén mostrar que davant els antics valors grecs que expressaven la vida mateixa, en la cultura occidental "actual" només ha quedat lloc per a la preocupació per les idees conceptualitzades i, per tant, allunyades de la captació de la vida; dit d'una altra manera, la cultura occidental ha patit un procés de **decadència**¹⁵, és a dir una pèrdua dels **valors de la vida**, s'ha perdut el sentit de l'existència i s'ha caigut en el **nihilisme** (el culte al no-res). La religió, especialment el cristianisme, comparteix la culpa amb Sòcrates i Plató (van identificar la veritat amb la raó i van condemnar els sentits) de la decadència de la cultura occidental i la seva caiguda en el nihilisme, de l'ús de termes com "Déu",

¹³ No ens referim a cap dels músics, sinó a David Friedrich Strauss (1808-1874) filòsof i teòleg, probable inventor de la distinció entre l'esquerra i la dreta hegeliana (de fet, el podem considerar fundador de l'esquerra hegeliana). Sembla que la seva obra *Vida de Jesús* va influir al jove Nietzsche pel que fa a l'allunyament del cristianisme.

¹⁴ Una de les obres més corrosives de Nietzsche és *El crepuscle dels ídols* (1888) (una burla adreçada a Wagner que, entre les seves òperes més conegudes, va compondre *El crepuscle dels déus*), que va subtítular *Com es filosofa amb el martell*.

¹⁵ Aquest és un dels grans temes de Nietzsche i, per tant, un dels més perillosos: Nietzsche analitza, per exemple, la cultura alemanya i afirma que la troba plena d'elements decadents, com ara el judaisme i el socialisme ... però també el cristianisme, la especialització científica, el hegelianisme, l'imperialisme ... El martell nietzschian no colpejava només a gust dels nazis.

"més enllà", "vida veritable", "salvació" ... com si reflectissin la realitat quan, veritablement, són sinònims de **no-res**, ja que tendeixen a negar l'única i veritable realitat: la vida.

Caldrà una **transvaloració de tots els valors**, és a dir, un retorn als valors vitals per tal de sortir d'aquesta decadència, d'aquesta negació de la vida que han perpetrat la filosofia, la religió i la moral.

Estudiem les principals crítiques a aquests aspectes.

4.1 Crítica de la filosofia: Nietzsche concentra les seves crítiques a la filosofia en la metafísica, a la que defineix com la *"ciència que tracta dels errors fonamentals de l'home, però ho fa com si aquests fossin les veritats fonamentals"*. És a dir, la metafísica és una ficció que cal desemmascarar.

Aquesta ficció va ser iniciada per Sòcrates amb la seva exaltació de la raó i la seva crítica al sensualisme. Però fonamentalment, el que cal criticar de Sòcrates és el seu intel·lectualisme moral, és a dir, la seva identificació de la felicitat amb el bé i, al seu torn, amb el coneixement. Segons Nietzsche, la felicitat només pot residir a l'instint en una vida de plenitud ascendent.

Els errors de la filosofia occidental, segons Nietzsche, han estat originats per la **minusvaloració del canvi** i, per tant, rebuig del món real i substitució per un "món veritable". D'aquí que es menystingui el coneixement sensible (que ens informa sobre el canvi) i s'exaltin els elements immutables i racionals. Per a Nietzsche, aquest rebuig dels sentits té relació amb la por a assumir el canvi i amb el rebuig de tot allò que és corporal, és a dir, viu.

S'ha de invertir l'ontologia i començar a considerar com a real allò que canvia, considerar com a inexistent tot allò que es considerava immutable.

4.2 Crítica de la religió: Nietzsche defensa l'ateisme ja que, tal i com proclama, Déu ha mort. La mort de Déu significa la supressió de la transcendència dels valors, el

descobriments del fet que aquests són creacions humanes. Déu no és més que la imatge de l'existència humana projectada fora d'aquesta dimensió pel propi home.

El Cristianisme és la religió que Nietzsche critica amb més força: considera que és "*l'enemic mortal del tipus superior de l'home*", és la màxima manifestació de "*l'esgarriament dels instints*". És, en resum, l'invent d'un transmón ideal i una devalorització del món terrenal, una condemna de la vida. Arriba a afirmar que es tracta d'una forma de platonisme: un "*platonisme per al poble*", una forma vulgar de metafísica. Així, el sacerdot és una particular, i perversa, forma de ser decadent que no només reprimeix els seus instints vitals sinó que incita als altres a seguir el seu exemple.

4.3 Crítica de la moral: la moral, com tot fenomen humà, té el seu origen en els instints morals. Ara bé, tal i com la coneixem actualment, s'origina en la inversió dels valors iniciada per Sòcrates i aprofundida pel cristianisme. Fins i tot arriba a la crítica dels valors de la il·lustració (llibertat, igualtat ...) ja que no són sinó el resultat de la secularització (vulgarització) dels valors del cristianisme.

A *Més enllà del bé i del mal*¹⁶ Nietzsche afirma que darrera de la pretensió d'objectivitat i universalitat de la moral sempre s'amaguen elements de caràcter instintiu. De fet, l'ésser humà, com tots els organismes vius és un compost de diferents forces que lluiten entre si per imposar el seu domini sobre les altres. Així, podríem dir que el jo de cada home, és el resultat d'aquesta lluita i, en aquest sentit, la moral de cada home reflecteix la manera en que s'ha dut a terme aquesta lluita.

Des d'aquest punt de vista, podem distingir una **moral de senyors** d'una **moral d'esclaus**.

La primera és el resultat d'un jo fort, sorgit d'una victòria oberta i clara sobre les altres forces que el componen i, per tant, es tracta d'una moral que gaudeix de la lluita, de la imposició, fins i tot de la crueltat, és a dir, de tot allò que realment significa la vida. És la moral pròpia del superhome, que accepta la mort de Déu i la transvaloració que aquesta implica.

---

¹⁶ Redactat i publicat l'any 1886 amb el subtítol de *Preludi d'una filosofia del futur*, és la primera obra posterior a *Així parlà Zarathustra*, i, per tant, la primera de les obres de l'última etapa de Nietzsche.

La moral dels esclaus és pròpia d'aquells organismes en els que el jo s'ha imposat de manera poc clara, és a dir, es tracta d'un jo feble que té por dels seus instints i, per això, els condemna¹⁷ i a l'hora, condemna la força, la lluita, la imposició ... la vida i exalta la seva negació: pietat, igualtat ... De fet, la moral dels esclaus és una forma de venjança contra tota forma de vida superior i un intent de submissió d'aquesta.

Així, a la història de la cultura occidental, podem observar com s'ha produït una creixent ascensió dels valors de la moral dels esclaus: Sòcrates va començar afirmant el caràcter absolut (i per tant, igualitari) dels valors, el cristianisme va condemnar tot allò relacionat amb la vida i la decadència ha culminat amb els moviments sorgits de la Revolució Francesa, és a dir, la democràcia, el socialisme i l'anarquisme.

5- La superació del nihilisme (?).

Afirmar que després de la crítica de la cultura Nietzsche elabora un pensament positiu, una proposta constructiva de superació del nihilisme, constitueix un falsejament de l'obra del nostre autor. De fet, l'única obra en la que trobem quelcom de similar a un plantejament constructiu és l'esmentada *Així parlà Zarathustra*, però cronològicament és una obra central anterior a les més demolidorament crítiques: *Més enllà del Bé i del Mal*, *Genealogia de la moral* (1887), *El crepuscle dels ídols*, *L'Anticrist* (1888) i, per tant, no té gaire sentit postular-la com a culminació del pensament nietzschian. D'altra banda, Nietzsche mateix no la considera una obra especialment representativa, de fet, quan, al final de la seva vida intel·lectualment activa, examina la seva obra anterior no és especialment generós envers la seva obra més llegida.

Ara bé, també seria poc rigorós ignorar la part de la teoria nietzschiana que planteja una possible sortida al nihilisme (això justifica el títol; el paràgraf anterior hauria de justificar l'interrogant). Aquesta superació del nihilisme sembla que es planteja a través del desenvolupament dels temes centrals tractats a *Així parlà Zarathustra: la mort de Déu, el superhome i l'etern retorn*. Els analitzarem tot seguit:

---

¹⁷ No podem deixar de fer una crida al mític alumne sagaç que veurà, d'una banda, com Nietzsche està recollint la tradició platònica de la lluita interna tot i invertint-la des d'un punt de vista moral. D'altra banda, és òbvia la connexió entre aquesta intuïció nietzscheana i la concepció, més científica, de Freud pel que fa a la personalitat i la repressió.

La mort de Déu: Nietzsche no és el primer a fer servir aquesta expressió, de fet era relativament corrent als autors alemanys (tan dispars com Luter o Hegel) que analitzaven la progressiva secularització que es produeix a la cultura europea va partir del Renaixement o la Il·lustració; és a dir, a Europa s'ha anat substituint la idea de Déu com a sentit del món, garantia moral ... per les idees de raó, progrés científic, humanitat, etc.

Nietzsche també va certificar la mort de Déu, però de forma més radical ja que pretén que s'ha anat més enllà de la transformació dels valors religiosos en valors morals que va predicar la Il·lustració: la mort de Déu significa la mort dels valors absoluts.

A partir d'aquesta mort de Déu, a l'home només li queden dos camins: o bé s'enfonsa en un ateisme superficial que permeti el desenfrenament moral¹⁸ del que Nietzsche anomena "l'últim home" o bé la superació definitiva de l'estadi humà, la projecció conscient de nous ideals creats per l'home: el superhome.

El superhome: Aquest és un dels conceptes més coneguts del pensament nietzschia¹⁹ i, en certa mesura, està present al llarg de tota la seva obra. El superhome és l'heroi del futur, el filòsof que serà capaç de viure sense els antics valors, que assumirà la mort de Déu i la voluntat de poder, que viurà essent fort i sense sentir penediment pel fet de ser cruel, de ser viu.

De fet, el superhome no és una classe especial d'home sinó la seva superació, l'evolució que necessàriament s'imposarà tot eliminant a l'antiga espècie.

La voluntat de poder: És així com Nietzsche defineix la lluita per la vida que s'ha de superar a si mateixa contínuament, que determina tot allò que existeix. És la tendència bàsica de mobilitat de tot allò existent, així com la lluita constant i l'antagonisme de tots els individus contra la resta. La manera d'afirmar-se la voluntat de poder és la transmutació dels valors.

---

¹⁸ Com havia dit Dostoievski, a qui Nietzsche admirava, "*si Déu no existeix, l'home pot fer tot el que li vingui de gust*".

¹⁹ És, de fet, un dels elements que es va prendre des del nacionalsocialisme alemany.

L'etern retorn: Aquest concepte planteja la relació de la voluntat de poder amb el temps; mentre s'admetia la idea de Déu, es considerava que el temps brollava d'Ell i a Ell tornava ja que era l'únic ésser etern. La resta de les coses eren escombrades pel temps, caducaven i, suposadament, només l'espiritual escapava a aquest pas del temps.

Nietzsche intenta trencar amb aquesta concepció i relacionar l'eternitat amb la realitat natural, l'única realitat després de la mort de Déu i afirmar que tot gaudeix d'aquesta eternitat. L'eternitat d'allò que canvia no pot ser d'una altra manera que un cíclic retorn a si mateix. D'aquesta manera, Nietzsche recupera l'antiga concepció grega de la història cíclica tan lligada als cicles naturals, que es van repetint al llarg de l'eternitat.

El que realment és, és l'instant que s'esvaeix i que cal valorar profundament.